

Медіація. Техніки та компетенції медіатора

Анатолій Француз

*Герой України, доктор юридичних наук,
професор, заслужений юрист України,*

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Данило Зубко

*студент 2 курсу магістратури групи П-20зм,
спеціальності «Право»,*

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

ORCID: 0000-0001-5820-0273

Медіація як інструмент альтернативного розв'язання спорів (англ. Alternative Dispute Resolution-ADR), вже давно вдало працює в більшості розвинених країнах, і от нарешті вона закріпилася на законодавчому рівні і в нашій країні.

І як зазначив директор Директорату правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України Олександр Олійник в публікації на сайті видання «Юридична практика», «Цей акт пройшов тривалий та дуже непростий шлях на етапі його підготовки та оформлення у відповідний законопроект. Безліч зустрічей, дискусій, пошуків кращих та збалансованіших рішень. І здається, що ця робота триває. Бо, ще не набравши чинності, він знову стає найбільш обговорюваним, а почасти вже й критикованим у професійній спільноті юристів і медіаторів» [1].

Що особливого надає нам Закон України «Про медіацію» для регулювання суспільних відносин і чого чекати від його практичного застосування.

Зазначмо, що медіація є одним із найшвидших та відносно недорогих способів вирішення спорів. Недовіра до ефективності медіації з боку українського суспільства передусім була зумовлена відсутністю закону, а також немає достатньої інформаційної підтримки.

Відсутність закону, також залишала невизначеним статус медіатора та його роль у вирішенні конфлікту.

Окреслимо основне поняття даної теми в законі Про «Медіацію» запропонована визначення медіації як, позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [2].

Тож цей закон має поставити крапку в цій невизначеності і надати всі інструменти демократичного вирішення спорів в позасудовий спосіб.

Закон про медіацію в повній мірі врегулює процедурні питання проведення медіації та організації проведення процедури медіації, визначає статус та роль медіатора.

Закон про медіацію також визначає її як позасудову процедуру вирішення спору чи конфлікту процедурним шляхом як переговори між конфліктуючими сторонами, а також застосовується виключно за взаємною згодою сторін

конфлікту.

Дозволяється проведення цієї процедури спеціально підготовленою нейтральною особою-медіатором (чи група медіаторів), який повинен бути неупередженим та допомагати сторонам конфлікту досягати порозуміння та проводити переговори між ними.

Завершується медіаційна процедура укладанням, письмової угоди між сторонами, що зафіксує результат їхніх домовленостей і наслідки їх невиконання.

Головна особливість медіації-це процес, що є добровільним та ґрунтується на рівності сторін медіації. Поширюється на будь-які конфлікти (спори), на цивільні, господарські, адміністративні, трудові, сімейні спори, а також справи з приводу адміністративних правопорушень, кримінальні провадження у випадках, передбачених чинним законодавством. Максимальна автономність, конфіденційність та добровільність надає змогу сторонам конфлікту самим визначити способи, строки, умови врегулювання конфлікту, що дає продуктивності налагоджувати діалог між конфліктуючими сторонами.

У цілому, медіацію як технологію організації спілкування між конфліктуючими сторонами, слід не лише ґрунтовно досліджувати, її треба вивчати та популяризувати на рівні влади та громад, саме тому, що принципи медіації відповідають принципам гармонійних відносин, узгодженості інтересів, динамічній та ефективній взаємодії між всіма носіями суспільних або бізнес інтересів.

В медіації слід зазначити важливу роль і самого медіатора (медіаторів), тому що від обраної стратегії медіаційного кейсу буде залежати результат та психологічне навантаження на саму особу (медіатора). Медіатор повинен усвідомлювати, що беручись за медіаційну процедуру, він повинен володіти інформацією про учасників медіації від прихованих мотивів до особистих якостей кожного із суб'єктів медіації. Слід пам'ятати, що медіатор це суб'єкт медіації. І в процесі медіації слід звертати увагу на те, щоб медіатор не перетворився в об'єкт, що ускладнить подальший медіаційний кейс цього медіатора.

Закон України «Про Медіацію» регулює вимоги до медіатора за умов успішного проходження спеціальної підготовки може стати будь-яка людина виключенням є особи які мають судимість, у яких є цивільна дієздатність обмежена, або визнана недієздатною особою. В Україні більшість медіаторів, як правило, має вищу освіту (психологічну, юридичну,) і додатково пройшли спеціальну підготовку.

Медіатор, який займається професійно медіацією, повинен володіти таким навичками:

- **Критичне мислення;**
- **Стратегічне мислення;**
- **Уміння управляти людьми;**
- **Взаємодія з людьми;**
- **Емоційний інтелект;**

- **Раціональний інтелект;**
- **Уміння формувати власну думку та приймати рішення;**
- **Уміння вести перемовини;**
- **Володіти базовими поняттями сугестології;**
- **Володіти базовими навичками фізіогноміки.**

Варто звернути увагу, що вітчизняна модель професійної підготовки медіатора та регуляторна діяльність повністю відповідає сучасним баченням ролі медіатора як організатора та фасилітатора діалогу між конфліктуючими сторонами. У зв'язку із цим визначмо такі функції медіатора (перелік функцій не є вичерпним та може бути доповнений);

- **діагностична.** Медіатор перш за все здійснює діагностику конфлікту на його медіабельності з метою вирішення питання про можливість входження до процедури медіації;

- **освітньо-інформаційна.** Медіатор інформує сторони та інших учасників медіації про процедуру, принципи та правила медіації;

- **підтримуюча.** Медіатор генерує та підтримує атмосферу довіри та співпраці конфліктуючих сторін, та приділяє рівну увагу до сторін медіації;

- **трансляційна.** Вживаючи техніки активного слухання, медіатор дає можливість сторонам бути почутими одна іншою;

- **примирна.** Медіатор концентрує увагу сторін на тому, що їх об'єднує або, принаймні, становить спільний інтерес. Для зниження емоційного напруження та усунення вербальних конфліктогенів у спілкуванні сторін медіатор активно використовує перефразування (перетворення);

- **гарантії незалежності та нейтральності медіатора.** Активність сторін і водночас гарантування нейтральності медіатора забезпечуються такими положеннями:

- **свідоцький імунітет.** Медіатор не може бути допитаний як свідок щодо відомостей, які він отримав у зв'язку з виконанням обов'язків медіатора за винятком випадків, коли це вимагається для забезпечення захисту прав дітей, запобігання шкоді фізичному або психічному здоров'ю особи;

- **заборона на суміщення функцій захисника або представника.**

Медіатором не може виступати захисник, представник та/ або законний представник сторони медіації. Особа не може виступати захисником або представником сторони медіації в справі (провадженні), в якій вона надавала або надає послуги медіатора;

- **розмежування відповідальності медіатора та сторін медіації.** Медіатор відповідає виключно за проведення процедури медіації, а не за її результати чи зміст укладеної сторонами медіації угоди. Він має право надавати сторонам медіації консультації виключно щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів [3].

При моделюванні медіаційного кейсу, який буде розглядати медіатор або група медіаторів слід дотримуватись алгоритму:

Крок 1: Підготовка до перемовин

Вона складається з формальної та фактичної підготовки. В рамках формальної підготовки вивчають учасників медіаційного процесу, місце і час початку переговорів. Далі визначаються мінімальні й оптимальні цілі учасників медіації, та складається договір про проведення медіації. Важливо враховувати, проаналізувати та визначити коло питань, які необхідно розібрати.

Крок 2: Старт медіації і взаємне представлення та визначення допустимих умов

Медіація починається з представлення учасників медіаційного процесу, а також роль медіатора (медіаторів), оголошення предмету обговорення, уточнення компетенцій всіх учасників процесу, а також визначення умов комунікації.

Крок 3: Обговорення

Сторони викладають власні аргументи і їх обґрунтування.

Крок 4: Завершення медіації і укладання угоди за результатами медіації

Медіація закінчується:

- коли узгоджено всі позиції, тоді угоди фіксуються в письмовій формі;
- коли закінчилися терміни медіації відповідно до законодавства;
- якщо сторони не можуть дійти згоди.

Нинішня наука приділяє велику увагу пошуку форм, засобів контролю за процесом конфлікту, а також звертає увагу на різноманітні способи його вирішення [4]. Тому для сучасної України особливо гостро стоїть проблема балансу інтересів, та сил, а також налагодження діалогу, який передбачає взаємні гарантії реалізації інтересів усіх задіяних у конфліктах сторін. Гармонізація відносин не в останню чергу може бути досягнута у разі застосування новітніх методів врегулювання конфліктів та організації комунікації і медіація є однією з перспективних напрямків врегулювання конфліктів в соціумі.

Ключові слова: медіація, медіатор, врегулювання конфлікту.

Список використаних джерел

1. Позасудові процедури веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/articles/pozasudovi-protsedury/> (дата звернення: 17.12.2021).
2. Закон України «Про Медіацію» веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3504&skl=10 (дата звернення: 17.12.2021).
3. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе Одеса: Екологія, 2019 ст 161-163.
4. Нергеш Я. Поле битвы-стол переговоров. Москва: Междунар 1989. ст 70.